

Studia Biblica Slovaca

Ročník 11

2019

Číslo 1

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník XI (2019), číslo 1

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Redakčná rada/Editorial board:

Georg BRAULIK OSB (Wien, AT)
Jaroslav BROŽ (Praha, CZ)
Jeremy CORLEY (Dublin, IE)
Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, IT)
Pavol FARKAŠ (Nitra, SK)
Juraj FENÍK (Košice, SK)
Massimo GRILLI (Roma, IT)
Leslie HOPPE OFM (Chicago, US)
Peter JUHÁS (Münster, DE)
Branislav KLUŠKA (Ružomberok, SK)
Róbert LAPKO (Košice, SK)

Libor MAREK (Detroit, US)
Helena PANCZOVÁ (Bratislava, SK)
Petr POKORNÝ (Praha, CZ)
Jaroslav RINDOŠ SJ (Bratislava, SK)
Milan SOVA (Bratislava, SK)
Fides Iveta STRENKOVÁ CJ (Prešov, SK)
Jozef TIŇO (Bratislava, SK)
František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie, SK)
Miroslav VARŠO (Košice, SK)
Ian YOUNG (Sydney, AU)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín, SK)
Zástupca šéfredaktora: Jozef JANČOVIČ (Bratislava, SK)
Redaktor pre recenzie: Július PAVELČÍK (České Budějovice, CZ)
Výkonný redaktor: Martina KORYTIAKOVÁ (Roma, IT)

Za recenzovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Obálka: Karol Hájiček

Na prípravu publikácie sa podieľali: Lionel Goh OFM, Zuzana Očkajáková, Rosario Pierri OFM, Milan Tomaga, Lucilla Mária Tongel'ová SDR a Kevin Zilverberg.

Príspevky v slovenčine, češtine a angličtine (od zahraničných autorov) alebo knihy na recenziu prosíme poslať na adresu redakcie: *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Preferované fonty písma pre hebrejštinu a gréčtinu sú SBL Hebrew and SBL Greek. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Spresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné na www.biblica.sk.

Články časopisu sú abstrahované v dvoch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591 a *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014
Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 6/2019

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

e-ISSN 2644-4879

EV 3744/09

Timotej – Pavlov delegát v komunitách

Osoba delegáta v Pavlových listoch vo svetle grécko-
-rímskej korešpondencie a rabínskej halachickej
literatúry

Lubomír Majtán

V tzv. protopavlovských listoch nachádzame štyri miesta, v ktorých sa spomína „posielanie“ alebo úmysel poslať Timoteja do jednotlivých komunít, pričom sa používa sloveso πέμπω (porov. 1Sol 3,1-10; 1Kor 4,14-17; 1Kor 16,10-11; Flp 2,19-24)¹. Na týchto miestach je Timotej predstavený ako Pavlov reprezentant a delegát. Keď v jednotlivých komunitách dochádza k problémom a napätiam, Pavol tam posielal svojho verného spolupracovníka, aby preskúmal vzniknutú situáciu, prípadne ju vyriešil, alebo aspoň doručil veriacim správy od Pavla.

Okrem slovesa πέμπω, ktoré nachádzame vo vyššie spomenutých úryvkoch, treba zdôrazniť predovšetkým Pavlovu starostlivosť o ním založené cirkvi, pričom, s použitím rodinnej metafory, predstavuje seba samého ako ich otca. Vo chvíli, keď v cirkvách nastáva ťažká situácia a apoštolovi nie je možné navštíviť ich osobne, oslovuje daných veriacich prostredníctvom listu, alebo posielal jedného zo svojich spolupracovníkov, nielen kvôli osobnému záujmu o cirkev, ale aj preto, aby sa upokojili naštrbené vzťahy medzi komunitami a apoštolom.

Tento príspevok chce poukázať na podobnosti medzi postavením Timoteja ako Pavlovho delegáta v *corpus paulinum* a osobou delegáta, tak ako ju následne vnímame v rímsko-gréckej korešpondencii² a rabínskej halachickej

¹ Výnimkou je udalosť opisovaná v 1Kor 16,10-11, kde sa „posielanie“ Timoteja očakáva zo strany komunity v Korinte.

² V nasledujúcich riadkoch pod pojmom „korešpondencia“ rozumieme kráľovskú korešpondenciu alebo zmluvy v grécko-rímskom svete, ktoré boli uzatvárané v diplomatických kruhoch medzi cisárom, kráľom, filozofom, umelcom či iným predstaviteľom na jednej strane a jednotlivcami či komunitami na druhej strane.

literatúre³. Jednotlivé elementy, ktoré sprevádzajú tému antickej inštitúcie delegáta, budú porovnané s biblickými miestami, ktoré nachádzame v Pavlových listoch (všeobecne a následne v 1Sol).

1 Pavol, Timotej a komunity

Pavol, po založení jednotlivých komunít, neprerušuje kontakty s kresťanmi v daných mestách, ale udržiava s nimi živý a vrúcny dialóg. Neustále sa tiež zaujíma o ich každodenný život (porov. Sk 15,36; 2Kor 11,28; Kol 2,1). Môžeme teda podčiarknuť trvalý vzťah medzi Pavlom a komunitami. Istú podobnosť udržiavania kontaktu medzi osobami či komunitami nachádzame aj v mimobiblickej literatúre, kde sa zvyčajne nielen autorita toho, kto posielal svojho reprezentanta k určitým osobám alebo do jednotlivých komunít, ale podčiarkuje sa aj dôležitosť samotného delegáta, ktorý prichádza k adresátom v mene odosielateľa, prináša jeho správy, zisťuje situáciu u adresátov a vracia sa k odosielateľovi s referenciami a zisteniami⁴.

V Prvom liste Solúnčanom, v Prvom liste Korint'anom a v Liste Filipanom zaznamenávame väčší výskyt zámen „ja“, „my“ a „vy“, čo na jednej strane dosvedčuje vzájomný dialóg (porov. 1Kor 4,14-17; Flp 2,19-30; 1Sol 3,1-10)⁵; na druhej strane podčiarkuje spoluautorstvo niektorých listov a posilňuje spoločenský charakter listov – nielen to, čo má Pavol spoločné s komunitou, ktorej píše list, ale i s ostatnými komunitami vo všeobecnosti⁶. Pavol pozná situáciu v týchto troch mestách a prostredníctvom svojich zásahov sa snaží o nápravu jednotlivých ťažkostí. V spomínaných troch listoch je prítomná osoba Timoteja. Pavol mu dôveruje a spolieha sa naňho. Požíva Pavlovu autoritu a zodpovednosť, ktorá mu bola delegovaná.

2 Korešpondencia v grécko-rímskom svete

V korešpondencii grécko-rímskeho sveta zaznamenávame prax posielania delegáta alebo listu (alebo oboch). Posielaná osoba reprezentuje toho, kto ju

³ Pre podrobnejšie štúdium tejto témy sa odporúčajú najmä dve štúdie publikované koncom 20. stor.: BORGAN, *God's Agent*; MITCHELL, *New Testament Envoys*.

⁴ Porov. BORGAN, *God's Agent*, 144.

⁵ Len v 1Sol 3,6-10 sa v rôznych pádoch ἡμεῖς opakuje 7-krát a ὑμεῖς 10-krát.

⁶ Pre podrobnejšiu analýzu osobných zámen „ja“ a „my“, porov. MURPHY-O'CONNOR, *Paul the Letter-Writer*, 16-34.

posiela, pričom tento delegát požíva tú istú autoritu, zodpovednosť i úctu ako samotný odosielateľ. Prostredníctvom delegáta sa v skutočnosti odosielateľ akoby osobne prihovárať adresátom⁷. Môžeme si všimnúť dva princípy, ktoré sa spájajú s osobou delegáta:

1. *Prijatie*. Prvý princíp hovorí o prijatí. Existuje úzky vzťah medzi odosielateľom a tým, ktorého posiela, v takom zmysle, že prijatie alebo odmietnutie delegáta zodpovedá prijatiu alebo odmietnutiu samotného odosielateľa⁸. Tento princíp nachádzame napríklad v *Sokratových spisoch 2* (Sokrates Xenofontovi): „Ak sa o neho postaráš, zachrániš priateľa a mne preukážeš veľkú úctu.“⁹ S podobným prípadom sa stretávame v diele *Typy listov* od Pseudodemetria: „Spravíš dobre, ak ho urobíš hodným tvojej pohostinnosti, či už pre moje dobro, alebo pre jeho, ale aj pre teba samého.“¹⁰

2. *Zodpovednosť a autorita*. Druhý princíp dáva akcent na zodpovednosť a na autoritu delegáta, ktorý hovorí v mene odosielateľa. Delegát je poslaný s cieľom vykonať to, čo od neho žiada odosielateľ¹¹. Aj tento princíp nachádzame v rímskej korešpondencii, napríklad v liste cisára Oktaviána Augusta: „Vyslanci, poslaní od teba... diskutovali o veciach, k akým boli inštruovaní.“¹² V liste Eumena II. do mesta Caria nachádzame formulu „láskavo vypočúť“ napríklad: „Urobíš [dobre] najskôr pre božstvo a potom pre nás, ak láskavo vypočúješ [týchto ľudí].“¹³

3 Šaliach v rabínskej halachickej literatúre

Podobne ako vo vyššie spomenutej grécko-rímskej korešpondencii, aj v rabínskej halachickej literatúre existuje prax posielania (*šaliach*) posla, ktorý komunikuje informácie od toho, kto ho posiela. Peder Borgen skúmal problematiku

⁷ Porov. MITCHELL, *New Testament Envoys*, 641-651.

⁸ Porov. MITCHELL, *New Testament Envoys*, 645-646.

⁹ Preklad vlastný podľa MALHERBE, *The Cynic Epistles*, 227.

¹⁰ Ps. DEMETRIUS, *Typ. ep. (2)*. Preklad vlastný podľa MALHERBE, *Ancient Epistolary Theorists*, 33.

¹¹ Porov. MITCHELL, *New Testament Envoys*, 649.

¹² Preklad vlastný podľa anglického textu *Listu Oktaviána do Rhodosu*, 58,76-78. Daný list v anglickom znení *Letter of Octavian to Rhosus* je možné nájsť v SHERK, *Roman Documents*.

¹³ Preklad vlastný podľa anglického textu *Listu kráľa Eumena II. do mesta Caria*, 49,5-7. Daný list v anglickom znení *Letter of Eumenes II to a Carian City*, je možné nájsť v WELLES, *Royal Correspondence*, 197-203.

delegátov v rabínskej halachickej literatúre a porovnával ju s motívom „delegáta“ v Evanjeliu podľa Jána. V tejto súvislosti určil šesť princípov, ktorých prítomnosť v Jánovom evanjeliu svedčí o určitej súvislosti s intertestamentárnou židovskou tradíciou¹⁴:

1. *Jednota medzi odosielateľom a delegátom.* Tento princíp sa zakladá na skutočnosti, že delegát je zajedno s tým, kto ho posiela¹⁵. V Babylonskom Talmude nachádzame: „Delegát je považovaný za toho, ktorý ho ustanovil.“ (*b.Qidd.* 43a)¹⁶ Delegát je teda zjednotený s tým, kto ho posiela. Podobné vyjadrenie nachádzame i v *Sif. Nm.* 12,9: „Ty si nehovoril o mojom sluhovi, ale o mne.“¹⁷

2. *Podriadenosť delegáta.* Zároveň však treba poznamenať, že v tomto intímnom vzťahu odosielateľa a delegáta prvý menovaný je považovaný za nadradeného. Text *GnR* 78,1 dosvedčuje: „Odosielateľ je väčší v porovnaní s tým, koho posiela.“¹⁸

3. *Poslušnosť delegáta a vôľa odosielateľa.* Úlohou delegáta je vykonať misiu v poslušnosti voči tomu, kto ho posiela¹⁹. V židovskej literatúre nachádzame tento princíp vo viacerých dokumentoch: „Je trúfalosťou myslieť si, že delegát koná svoju misiu“ (*b. Erub.* 31b)²⁰; „Menoval som ťa pre môj prospech, a nie pre môj neprospech“ (*m.Qidd.* 2,4)²¹; „Ak pán povedal svojmu sluhovi: «Chod

¹⁴ Porov. BORGÉN, God's Agent, 138-144.

¹⁵ Slová, ktoré hovorí delegát, sú v skutočnosti slovami samotného odosielateľa. Môžeme si to všimnúť napríklad u Jeremiáša: „Hľa, vložil som svoje slová do tvojich úst!“ (Jer 1,9)

¹⁶ Preklad vlastný podľa FREEDMAN, *Ḳiddushin*. V istom zmysle identitu medzi odosielateľom (Otcóm) a odosielaným (Synóm) vidíme v Evanjeliu podľa Jána: „Ja a Otec sme jedno“ (Jn 10,30); „Aby ste poznali a vedeli, že vo mne je Otec a ja v Otcovi!“ (Jn 10,38) Porov. BORGÉN, God's Agent, 139.

¹⁷ Preklad vlastný podľa BÖRNER-KLEIN: *Sifre zu Numeri*. Porov.: „Kto verí vo mňa, nie vo mňa verí, ale v toho, ktorý ma poslal.“ (Jn 12,44)

¹⁸ Preklad vlastný podľa FREEDMAN, Genesis, 715. Podobné slová nachádzame v evanjeliách: „Žiak nie je nad učiteľa ani sluha nad svojho pána“ (Mt 10,24); „Žiak nie je nad učiteľa. Aj keď sa všetko naučí, bude ako jeho učiteľ“ (Lk 6,40); „Sluha nie je väčší ako jeho pán, ani posol nie je väčší ako ten, kto ho poslal.“ (Jn 13,16)

¹⁹ Na začiatku knihy proroka Jeremiáša čítame: „Pôjdeš všade, kde ťa pošlem, a povieš všetko, čo ti prikážem“ (Jer 1,7).

²⁰ Preklad vlastný podľa SLOTKI, 'Erubin.

²¹ Preklad vlastný podľa NEUSNER, *The Mishnah*.

a vykonaj obeť», sluha je povinný predniesť obeť podľa vôle pána.“ (*m.Ter.* 4,4)²²

4. *Úloha delegáta počas misie.* Delegát je poslaný, aby vykonal určitú misiu. Odosielateľ vyznačuje delegáta svojou autoritou a silou, a preto je delegát ozdobený odosielateľovým titulom a tiež má istotu, že koná v jeho mene. V tomto duchu môžeme čítať vyjadrenie *b.B. Qam.* 70a: „Chod' a vykonaj dané diela tak, aby si mohol získať titul a osvedčiť požiadavku pre teba samého.“²³

5. *Návrat delegáta k odosielateľovi a prinesenie správ.* Delegát poslaný vykonať určitú misiu pri svojom návrate prináša odpoveď tomu, kto ho poslal. Návrat delegáta je spomenutý napríklad v *Pešer Hag.* 76d: „Hľa, poslali sme ti veľkého človeka ako *šaliach*, a on je nám rovný až do chvíle, kým sa nevráti k nám.“²⁴

6. *Určenie ďalších delegátov, aby sa misia rozšírila v čase a priestore.* Misia sa stáva účinnou, keď sa neobmedzuje na návrat delegáta, ale rozširuje sa aj na ďalšie osoby, aby oni mohli byť neskôr poslané na rôzne miesta. Tu sa spomína princíp obsiahnutý v Babylonskom Talmude: „Delegát môže určiť ďalšieho delegáta.“ (*b.Qidd.* 41a)²⁵

4 Neskoršia tradícia o delegátoch

Je možné pozorovať prvky grécko-rímskej korešpondencie a *šaliach* v rabínskej halachickej literatúre podobne ako v knihách Nového zákona

²² Preklad vlastný podľa WEILL, Teroumoth, Maasseroth, 30. Porov.: „Lebo som nezostúpil z neba, aby som plnil svoju vôľu, ale vôľu toho, ktorý ma poslal.“ (Jn 6,38)

²³ Preklad vlastný podľa KIRZNER, Baba Qamma. Je možné podčiarknuť slová Ježiša v Evanjeliu podľa Jána (porov. 3,34; 6,39; 7,16; 8,26.42; 12,42; 14,24; 17,6). Delegát si je však stále vedomý svojej pozície (porov. Jn 6,44). Prorok Jeremiáš, hoci si je vedomý svojej podriadenej pozície, nemusí sa báť, pretože Pán ho neustále posilňuje (porov. Jer 1,8).

²⁴ Preklad vlastný podľa WEWERS, *Hagiga = Festopfer*. O kontraste medzi ľudskými a božskými delegátmi čítame v *Mek. Ex.* 12,1: „Tvoji delegáti, ó Bože, nie sú ako delegáti ľudských bytostí; pretože delegáti ľudských bytostí sa musia vrátiť k tým, ktorí ich poslali skôr ako môžu priniesť správu. S tvojimi delegátmi to však nie je tak... Kde sa nachádzajú, tam sú v tvojej prítomnosti a môžu komunikovať: vykonalí sme ich misiu.“ (Preklad vlastný podľa MARTÍNEZ SÁIZ, *Mekilta de Rabbi Ismael*.) Podobne čítame v Evanjeliu podľa Jána: „Ja som ťa oslávil na zemi: dokončil som dielo, ktoré si mi dal vykonať.“ (Jn 17,4)

²⁵ Preklad vlastný podľa FREEDMAN, *Qiddushin*. Porov.: „Nie sú zo sveta, ako ani ja nie som zo sveta.“ (Jn 17,16)

(v Pavlových listoch, no markantnými sú aj v Evanjeliu podľa Jána²⁶) a v dielach otcov. Princíp, ktorý sa týka prijatia delegáta, je použitý napríklad v Evanjeliu podľa Jána: „Kto prijíma toho, koho ja pošlem, mňa prijíma“ (Jn 13,20); „Aby si všetci ctili Syna tak, ako si ctia Otca. Kto si nectí Syna, nectí si ani Otca, ktorý ho poslal.“ (5,23)²⁷ Princíp, ktorý sa dotýka zodpovednosti a autority, ten pozorujeme v Ježišových slovách: „Kto vás počúva, mňa počúva, a kto vami pohŕda, mnou pohŕda“ (Lk 10,16); „Lebo ja som nehovoril sám zo seba, ale Otec, ktorý ma poslal, ten mi prikázal, čo mám povedať a čo mám hovoriť.“ (Jn 12,49) Z neskorších textov možno spomenúť Klementa Rímskeho, ktorý zaznamenáva princíp postupnosti: „Pán Ježiš Kristus... bol poslaný od Boha. Kristus bol poslaný od Boha a apoštoli od Krista.“ (*I Clem* 42,1-2)²⁸ Podobne v Didaché čítame: „Každého apoštola, ktorý k vám prichádza, prijmite ako Pána.“ (*Did* 11,4)²⁹

5 Podobnosť grécko-rímskej korešpondencie s Pavlovými listami

Pavol dobre pozná princíp prijatia či odmietnutia odosielateľa prostredníctvom delegáta a používa ho na rôznych miestach vo svojich listoch, napríklad: „Prijali ste ma ako Božieho anjela, ako Krista Ježiša“ (Gal 4,14); „Sme teda Kristovými vyslancami a akoby Boh napomínal skrze nás.“ (2Kor 5,20)³⁰

Kresťanom v Korinte Pavol odporúča, ako majú prijať Timoteja: „Ak príde Timotej, hľadte, aby sa u vás nemusel báť, veď koná Pánovo dielo tak, ako aj ja. Nech ním teda nik neopovrhne. Vypravajte ho v pokoji, aby prišiel ku mne, lebo ho očakávam s bratmi.“ (1Kor 16,10-11) To isté pozorujeme aj čo sa týka prijatia Epafrodita: „Prijmite ho teda v Pánovi s veľkou radosťou a takéhto si vážte!“ (Flp 2,29) a Onezima: „Ak ma teda [Filemon] pokladáš za druhu, prijmi ho [Onezima] ako mňa samého.“ (Flm 17) Keď v Liste Rimanom Pavol odporúča Fébu, píše: „Prijmite ju v Pánovi, ako sa patrí na svätých, a pomáhajte jej vo všetkom, čo bude od vás potrebovať, veď aj ona pomáhala mnohým, aj mne samému.“ (Rim 16,2) A napokon prijatie Títa vidíme vo vzťahu

²⁶ Porov. Jn 13,20; 2Kor 5,20; BORGES, *God's Agent*, 138-144.

²⁷ Porov. 3Jn 9-10.

²⁸ Preklad vlastný podľa Klementa Rímskeho (S. CLEMENTIS, *Epistola I ad Corinthios* [PG 1, 292a]).

²⁹ *Didaché* [cit. 12-22-2018].

³⁰ Porov. 2Kor 10,18.

k poslušnosti a bázní: „A jeho srdce je vám ešte viac naklonené, keď si spomína na poslušnosť vás všetkých, ako ste ho s bázňou a chvením prijali.“ (2Kor 7,15)

Pavol pozná aj princíp prijatia a vypočutia slov delegáta, ako by to boli slová samotného odosielateľa. Korint'anom píše: „Sme teda Kristovými vyslancami a akoby Boh napomínal skrze nás. V Kristovom mene prosíme: Zmierte sa s Bohom!“ (2Kor 5,20) S tým istým úmyslom Pavol posiela do Korintu Timoteja so slovami, ktoré majú autoritu: „Preto som k vám poslal Timoteja, svojho milovaného syna, verného v Pánovi; on vám pripomenie moje cesty v Kristovi, ako učím všade po všetkých cirkvách.“ (1Kor 4,17)

6 Osoba Timoteja v 1Sol a podobnosť so šaliach

V Prvom liste Solúnčanom pozorujeme Pavlovu radosť v momente návratu Timoteja zo Solúna. Timotej zároveň prináša dobré správy z komunity (porov. 3,6)³¹. Jednotlivé elementy v správe o návrate diplomata v 1Sol môžeme porovnať s prvkami, ktoré sa v neskoršej dobe objavujú aj v rabínskej halachickej literatúre:

- Pavol nemôže navštíviť Solúnčanov osobne (porov. 1Sol 2,17-18);
- Pavol posiela Timoteja do Solúna ako svojho delegáta (porov. 3,1-5);
- Timotej (delegát) koná v mene Pavla (odosielateľa);
- Timotej nielen navštívi Solúnčanov, ale vracia sa k Pavlovi (porov. 3,6);
- Timotej prináša dobré správy (porov. 3,6);
- Pavol prijíma tieto správy a reaguje s radosťou (porov. 3,7).

Timotejovu úlohu je možné vnímať v dvoch fázach:

1. *Misia Timoteja v Solúne (1Sol 3,1-5)*. Pavol posiela jedného zo svojich spolupracovníkov a zároveň spoluzakladateľov komunity, aby poznal momentálnu situáciu³². Naliehavosť tejto túžby apoštola vidieť aj v použití participia *στέγοντες* vo v. 1³³. Timotej je označený ako *ἀδελφός* a *συνεργός*, aby sa

³¹ V Prvom liste Solúnčanom sa častejšie objavuje téma povzbudenia: *παρακλῆσις* (porov. 2,3), *παρακαλέω* (porov. 2,12; 3,2.7; 4,1.10.18; 5,11.14), *παραμυθέομαι* (porov. 2,12; 5,14). Téma povzbudenia sprevádza celý list. Porov. PITTA, *L'evangelo di Paolo*, 87.

³² Pavol v 1Sol 3,2 používa to isté sloveso *ἐπέμψαμεν*, ktoré sa neskôr objavuje aj v *šaliach*.

³³ Táto naliehavosť je vyjadrená aj termínom *διό* v 1Sol 3,1, podobne aj *διότι* v 2,18. Porov. TÁBET, San Paolo, 67-68; MALHERBE, *The Letters to the Thessalonians*, 189.

podčiarkol fakt, že prichádza do Solúna ako brat a spolupracovník (porov. v. 2)³⁴. Timotejova úloha je jasná. Pavol ho posielal „aby vás utvrdil a povzbudil vo viere“ (v. 2). Druhou Timotejovou úlohou je preveriť, či pretrváva stabilita v komunite (porov. v. 5) napriek odlúčeniu apoštolov (porov. 2,17)³⁵. Pavol má totiž po odchode zo Solúna starosti o Solúnčanov, ako títo žijú: *μηδένα σαίνεσθαι* „aby sa nik neplašil“ (3,3)³⁶.

Pavlova starostlivosť je viditeľná nielen v prítomnosti (počas písania listu), ale aj počas minulých udalostí, keď bol prítomný v Solúne (vo v. 4 sú slovesá *ἤμεν* a *προελέγομεν* použité v imperfekte). Vo v. 5 sa nielen ukončuje táto prvá časť (vv. 1-5), ale zopakuje sa aj motív z úvodného verša: *μηκέτι στέγοντες* (v. 1) – *μηκέτι στέγων* (v. 5)³⁷.

Možno teda uzavrieť, že Timotejovou misiou v tejto fáze je dosvedčiť vieru a lásku v komunite a tiež to, že pamätajú na Pavla. Nie náhodou Pavol vo v. 2 vyberá pre Timoteja dva tituly, aby podčiarkol tému náklonnosti veriacich (náš brat) a viery v Boha (Boží spolupracovník na Kristovom evanjeliu)³⁸.

2. *Návrat Timoteja so správou (1Sol 3,6-10)*. Po ukončení misie sa Timotej vracia k Pavlovi a informuje ho o situácii v Solúne³⁹. Možno teda hovoriť o smerovaní „k vám“, a následne aj o smerovaní „k nám“⁴⁰. Timotej informuje Pavla o troch prvkoch: viera Solúnčanov, ich láska a spomienka na apoštola⁴¹. Z pohľadu syntaxe má v podrad'ovacom súvetí celý verš 3,6 konštrukciu vedľajšej vety a viaže sa na hlavnú vetu vo v. 7: „potešili sme sa“.

Pavol má radosť nielen z dobrých správ prinesených Timotejom, ale teší sa najmä z toho, že ním založená komunita zostala pevná v Pánovi: „Lebo teraz

³⁴ Okrem variantu *καὶ συνεργὸν τοῦ θεοῦ* (B, a i.), kritický aparát ponúka aj iné varianty: *καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ* (8, A, a i.), *καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ καὶ συνεργὸν ἡμῶν* (D², a i.), *διάκονον καὶ συνεργὸν τοῦ θεοῦ* (τ, a i.).

³⁵ Porov. SMITH, *The First Letter to the Thessalonians*, 710.

³⁶ Sloveso *σαίνωμαι* je *hapax* v Novom zákone a možno ho preložiť ako: znepokojovať, motať, vyrušovať, obalamutiť. Okrem verzie *σαίνωμαι* je možné dané sloveso čítať aj ako *σαίνομαι* (*Codex Augiensis* a *Codex Boernerianus*), čo sa prekladá ako: znechutiť, sklamať, odcudziť (porov. BALZ, *σαίνομαι*, 242).

³⁷ Porov. MALHERBE, *The Letters to the Thessalonians*, 195.

³⁸ Porov. MALHERBE, *The Letters to the Thessalonians*, 191. Aj na iných miestach Pavol využíva ideu spolupracovníka na vykreslenie dôležitosti misie osoby, ktorej pripisuje tento titul. Porov. IOVINO, *La prima lettera ai Tessalonicesi*, 165.

³⁹ Porov. BARCLAY, *Conflict in Thessalonica*, 517.

⁴⁰ Porov. GAVENTA, *First and Second Thessalonians*, 44.

⁴¹ Porov. MALHERBE, *The Letters to the Thessalonians*, 206.

akoby sme ožili, keď vy stojíte pevne v Pánovi.“ (v. 8) Na počiatočnú ustarostenosť o stratu viery po odchode apoštolov teraz prichádza záverečné uistenie: „stojíte pevne (στήκετε) v Pánovi“. Sloveso στήκω nesie v sebe vojenský podtón v zmysle zostať silným, udržať bojovú pozíciu⁴².

Záverečné verše úryvku (vv. 9-10) obsahujú Pavlovo vd'akyvzdanie⁴³ za obnovenú komunikáciu s veriacimi. Timotejova misia teda mala úspech a kontakty so Solúnčanmi boli nanovo obnovené⁴⁴. A táto Pavlova radosť, ako okamžitá reakcia po návrate Timoteja, má charakter nepretržitej radosti: „vo dne v noci“ (v. 10)⁴⁵.

7 Pavol a jeho delegáti

Keď kvôli rôznym okolnostiam musí Pavol zasiahnuť do spoločenského, cirkevného, či vieroučného života v komunite, používa tri spôsoby, ktoré spomenula Margaret Mary Mitchellová v roku 1992⁴⁶, keď upozornila na slová Roberta W. Funka, ktoré podčiarkol ešte v roku 1967: Pavol kontaktuje komunity cez svoju osobnú prítomnosť, prostredníctvom delegáta, alebo prostredníctvom listu⁴⁷. Na začiatku evanjelizácie je najčastejšia fyzická prítomnosť apoštola v rôznych komunitách, najmä počas druhej a tretej misijnej cesty. Keď časom vyvstávajú v komunitách ťažkosti a rebélie, Pavol zvažuje, čo je účinnejšie – či jeho opätovná osobná návšteva, alebo voľba iného spôsobu ako kontaktovať daných kresťanov – niekedy sa javí ako vhodnejší spôsob napísanie listu, inokedy poslanie jedného zo svojich spolupracovníkov (alebo ich kombinácia)⁴⁸. Sú prípady, kedy poslanie listu a spolupracovníkov pripravuje komunitu na opätovnú osobnú návštevu apoštola. Napríklad na začiatku tretej misijnej cesty Pavol posielal do Korintu Timoteja, aby sa presvedčil o tom, aká je situácia v komunite a snažil sa o zmierenie jednotlivých domácich cirkví⁴⁹. Následne sám vykoná rýchlu návštevu Korintu⁵⁰.

⁴² Porov. FABRIS, *1-2Thessalonicesi*, 112.

⁴³ Porov. 1Sol 1,2; 2,13.

⁴⁴ Zjavný je hebraizmus χαρῆ ἢ χαίρομεν (doslova „radovať sa s radosťou“) v 1Sol 3,9.

⁴⁵ Porov. MALHERBE, *The Letters to the Thessalonians*, 203-204.

⁴⁶ Porov. MITCHELL, *New Testament Envoys*, 641.

⁴⁷ Porov. FUNK, *The Apostolic Parousia*, 258.

⁴⁸ Porov. MITCHELL, *New Testament Envoys*, 642.

⁴⁹ Porov. Sk 19,22; 1Kor 4,17.

⁵⁰ Porov. Sk 20,1; 2Kor 12,14; 13,1.10.

V tzv. protopavlovských listoch Pavol posielal rôzne osoby: Timoteja, Títa, Epafrodita, Onezima. Neoznačuje ich termínmi ἄγγελος, πρεσβευτής alebo κήρυξ, ale používa skôr ἀδελφός alebo συνεργός, teda termíny, ktoré naznačujú ich misiu a vzťah s apoštolom⁵¹. Timoteja napríklad charakterizuje niekedy až familiárnymi termínmi, ako sú syn, dieťa, či brat: „nášho brata (ἀδελφὸν ἡμῶν) a Božieho spolupracovníka na Kristovom evanjeliu“ (1Sol 3,2); „svojho milovaného syna (τέκνον ἀγαπητὸν), verného v Pánovi“ (1Kor 4,17); „koná Pánovo dielo“ (16,10); „ako syn (τέκνον) otcovi slúžil so mnou evanjeliu“ (Flp 2,22).

V Pavlových listoch nachádzame tiež vyššie opisovaný princíp návratu delegáta, ktorý prináša správy o komunite⁵². Timotej je napríklad poslaný od Pavla k Solúnčanom, aj od Solúnčanov k Pavlovi: ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν (1Sol 3,6). Podobne sa opisuje aj návrat Títa z Korintu (porov. 2Kor 7,6). Preto sú Timotej i Títus považovaní za bilaterálnych delegátov. Tak sa ešte vrúcnejšie prehlbuje vzťah medzi Pavlom a rôznymi komunitami⁵³. Bilaterálni delegáti prinášajú do komunity správy od tých, ktorí ich poslali, a zároveň sa vracajú k svojim odosielateľom so správami od adresátov.

Po tom ako sa delegáti vracajú so správami, že v komunitách sa nanovo nastolil pokoj a vyriešili sa napäté situácie, Pavol je plný radosti. Keď napríklad dostane správu o Solúnčanoch, uvádza: „Potešili sme sa z vás, bratia.“ (1Sol 3,7)⁵⁴ Prostredníctvom Timoteja je aj Pavol potešený s vývojom situácie v komunite.

⁵¹ Porov. MITCHELL, *New Testament Envoys*, 652.

⁵² V Starom zákone môžeme ohľadom návratu delegáta a prinesenia správy spomenúť napríklad udalosť, keď kráľ Antiochus posielal Atenobia, aby vyjednával so Šimonom: „Ale vrátil sa [Atenobius] rozzúrený ku kráľovi a podal mu správu o Šimonových vyhláseniach aj o jeho nádhere a o všetkom, čo videl. Kráľa pri tom zachvátil prudký hnev.“ (1Mach 15,36)

⁵³ Porov. MITCHELL, *New Testament Envoys*, 653-654. V jednom z Platónových listov sa uvádza: „Bolo dobrým zámerom poslať mi Archedema; a môže sa to zopakovať aj v budúcnosti, pretože keď sa vráti k tebe a prinesie ti správy odo mňa, možno ťa premknú ďalšie pochybnosti. Preto, keď uznáš za vhodné, môžeš mi ho poslať ešte raz a on sa k tebe vráti s novými informáciami.“ (PLATÓN, *Ep.* 2,313 D; preklad vlastný podľa RADICE, *Lettere*, 1798.) Iný prípad pozorujeme v Cicerovej korešpondencii Attikovi: „Nikanor vykonáva veci podľa môjho príkazu a darí sa mu dobre. Uvažujem, že ho pošlem do Ríma s mojím oficiálnym mandátom, aby tam všetko čo najrýchlejšie odovzdal, a aby mi priniesol nejaké správy o tebe a od teba.“ (CICERO, *Att.* 5,20; preklad vlastný podľa WESENBERG, *Marcus Tullius Cicero: Epistolae*, 182.)

⁵⁴ Podobnú informáciu o radosti čítame aj čo sa týka Títa: „A to nás potešilo.“ (2Kor 7,13)

8 Činnosť Timoteja ako Pavlovho delegáta v komunitách

Keďže Timotej sprevádza Pavla, nie je neznámy v kresťanských komunitách. Je spoluzakladateľom niektorých komunít (Filipy, Solún, Berea, a i.) a je tiež spomenutý v niektorých listoch ako spoluodosielateľ (porov. 2Kor 1,1; Flp 1,1; Kol 1,1; 1Sol 1,1; 2Sol 1,1; Flm 1). Je teda logické, že keď nastávajú problémy v nových komunitách a Pavol ich nemôže navštíviť osobne, posieľa k nim osobu, do ktorej vkladá dôveru. Timotej je poslaný do Solúna a Korintu (Pavol ho tiež plánuje poslať do Filíp), aby upokojil situáciu, zjednotil rozhádzané strany a uzdravil vzťahy medzi apoštolom a danou cirkvou. Najmä v Prvom liste Solúnčanom, v Prvom liste Korintňanom a v Liste Filipianom zaznamenávame udalosti, ktoré sú podkladom toho, čo nachádzame neskôr aj v korešpondencii v grécko-rímskom svete a v *šaliach* v rabínskej halachickej literatúre:

1. *Situácia v komunitách.* Po odchode Pavla z komunít, ktoré zakladal, vyvstávajú medzi tamojšími kresťanmi rôzne ťažkosti: kvôli narušeným vzťahom a žiarlivým židom Pavol stráca kontakt so Solúnčanmi (porov. 1Sol 2,17-18); v Korinte sa kresťania triešťa do rôznych frakcií, medzi ktorými začínajú rozkoly a hádky (porov. 1Kor 1,10-12); Filipania sa stávajú obeťou výsmechu a prenasledovania a táto situácia ich necháva ponížených a frustrovaných (porov. Flp 1,27-29).

2. *Posielanie Timoteja.* Keď Pavol pre rôzne okolnosti nemôže navštíviť spomínané komunity osobne, posieľa k nim Timoteja, pričom v listoch používa to isté sloveso πέμπω: ἐπέμψαμεν „poslali sme“ (1Sol 3,2); ἔπεμψα „poslal som“ (1Kor 4,17); πέμψαι „poslať“ (Flp 2,19.23)⁵⁵. To isté nachádzame aj v odporúčaní pre Korintňanov: προπέμψατε „pošlite“ (1Kor 16,11).

3. *Označenia Timoteja.* Pavol vyznačuje svojho delegáta čnostnými označeniami, aby bol prijatý adresátmi, napríklad: náš brat a Boží spolupracovník na Kristovom evanjeliu (porov. 1Sol 3,2); „milovaný syn, verný v Pánovi“ (porov. 1Kor 4,17); koná Pánovo dielo tak, ako aj ja (porov. 16,10); „Veď nemám nikoho, kto by tak zmýšľal a tak úprimne sa o vás staral... Ale o ňom viete, ako sa osvedčil, veď ako syn otcovi slúžil so mnou evanjeliu. (Flp 2,20.22)

4. *Posolstvo od Pavla.* Timotej je poslaný do komunít s úmyslom vyriešiť konfliktné situácie a „aby vás utvrdil a povzbudil vo viere, aby sa nik neplašil v týchto súženiach... Aby som zvedel o vašej viere“ (1Sol 3,2-3.5); „On

⁵⁵ V tomto prípade Pavol len túži poslať Timoteja do Filíp.

vám pripomenie mojej cesty v Kristovi, ako učím všade po všetkých cirkvách“ (1Kor 4,17); „Aby som mal aj ja pokojnú myseľ, keď sa dozviem, čo je s vami.“ (Flp 2,19)

5. *Uzdravenie vzťahov.* Po návšteve Timoteja v komunitách situácia sa viac-menej upokojí⁵⁶. Nachádzame napríklad tieto krátke správy, ktoré opisujú utíšenie nepokojov v jednotlivých cirkvách a znovuoobnovenie vzťahov medzi nimi a apoštolom. V 1Sol 3,6-8 Timotej ako delegát prináša dobré svedectvo o viere a láske Solúnčanov, pričom Pavol sa teší z obnovenia vzájomných vzťahov: „Lebo teraz akoby sme ožili, keď vy stojíte pevne v Pánovi.“ (v. 8) V 1Kor 4,15 pripomína Korinťanom, že on ich splodil skrze evanjelium. Na konci toho istého listu Pavol vyzýva kresťanskú komunitu, aby vyprevadili Timoteja v pokoji (porov. 16,11). K veriacim vo Filipách sa obracia so slovami: „A pevne dúfam v Pánovi, že aj ja sám čoskoro prídem.“ (Flp 2,24)

6. *Timotej ako vzor.* Aby sa posilnila Timotejova autorita, Pavol ho dáva veriacim za vzor. V Prvom liste Solúnčanom Timotej zastupuje Pavla v jeho neprítomnosti a koná to, čo by robil Pavol, keby mohol byť prítomný v tej chvíli – čiže povzbudzovať veriacich (porov. 1Sol 3,2). Čo sa týka Korinťanov, Pavol im posielal Timoteja, ktorý im má upresniť a vysvetliť, čo znamená napodobňovať ho (porov. 1Kor 4,17). V osobe Timoteja je sám Pavol prítomný medzi veriacimi. Timotej pripomína jeho cesty. Nasledovať Timoteja znamená napodobňovať Pavla. V 1Kor 16,10 Timotej je spomínaný ako ten, kto pracuje na Pánovom diele. Nie je teda nejakým začiatočníkom, ale osobou, ktorá je hodna obdivu a úcty. V Liste Filipanom Pavol predstavuje svojich spolupracovníkov Timoteja a Epafrodita pochvalným spôsobom. Timoteja predkladá ako vzor a pozýva Filipánov, aby ho prijali a napodobňovali.

Záver

V Pavlových listoch vnímame osobu Timoteja ako jeho osobného spolupracovníka a vyslanca (*alter Paulus*), ktorý je posielaný do kresťanských komunít s cieľom riešiť vzniknuté problémy alebo otázky. Tému inštitúcie delegáta nachádzame aj v mimobiblickej literatúre, kde je delegát poslaný k jednotlivcom alebo do komunít, aby tam vykonal činnosť, ktorou ho poveril odosielateľ. Je možné pozorovať podobnosť niektorých elementov v grécko-rímskej korešpondencii (prijatie a autorita delegáta) a v rabínskej halachickej

⁵⁶ Výnimkou je však napríklad situácia v 2Kor.

literatúre (vzťah medzi odosielateľom a delegátom, plnenie vôle odosielateľa, návrat delegáta a prinesenie správ) s tým, čo nachádzame aj v Pavlových listoch (napr. misia a návrat Timoteja v 1Sol). Keď Pavol nemôže z rôznych dôvodov osobne navštíviť ním založené cirkvi, posíla veriacim list alebo jedného zo svojich spolupracovníkov, aby sa osoba apoštola sprítomnila medzi kresťanmi. V tomto zmysle je aj Timotej predstavený ako Pavlov reprezentant v niektorých cirkvách.

Zoznam použitej literatúry

- BALZ, Horst: *σάλνομαι*. In: Horst Balz – Gerhard Schneider (eds.): *Exegetical Dictionary of the New Testament*, Vol. III, Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1993, 242.
- BARCLAY, John M. G.: Conflict in Thessalonica, *CBQ* 55 (1993) 512-530.
- BORGEN, Peder: God's Agent in the Fourth Gospel. In: Jacob Neusner (ed.): *Religions in Antiquity*. Essays in Memory of Erwin Ramsdell Goodenough, (SHR 14), Leiden: Brill, 1968, 137-148.
- BÖRNER-KLEIN, Dagmar: *Sifre zu Numeri* (RT II/3), Stuttgart: Kohlhammer, 1997.
- Didaché*. Preklad Jozefa Šošku [online]. [cit. 22-12-2018]. Dostupné na internete: <http://modlitba.sk/?p=9054>.
- FABRIS, Rinaldo: *1-2 Tessalonicesi. Nuova versione, introduzione e commento* (ILB.NT 13), Milano: Paoline, 2014.
- FREEDMAN, Harry: *Ḳiddushin*. In: Isidore Epstein (ed.): *Hebrew-English Edition of the Babylonian Talmud*, Vol. XV, London: The Soncino Press, 1977.
- FREEDMAN, Harry: Genesis. In: Harry Freedman – Maurice Simon (eds.): *Midrash Rabbah. Translated into English with Notes, Glossary and Indices*, Vol. II, London: The Soncino Press, 1983.
- FUNK, Robert W.: The Apostolic *Parousia*. Form and Significance. In: William R. Farmer – Charles Francis Digby Moule – Richard R. Niebuhr (eds.): *Christian History and Interpretation. Studies presented to John Knox* (SHR 14), Cambridge: The University Press, 1967, 249-268.
- GAVENTA, Beverly Roberts: *First and Second Thessalonians* (Interpretation), Louisville, KY: John Knox Press, 1998.
- IOVINO, Paolo: *La prima lettera ai Tessalonicesi* (SOCr 13), Bologna: Dehoniane, 1992.
- KIRZNER, Elie W.: *Baba Ḳamma*. In: Isidore Epstein (ed.): *Hebrew-English Edition of the Babylonian Talmud*, Vol. XVI, London: The Soncino Press, 1977.
- MALHERBE, Abraham J.: *The Cynic Epistles. A Study Edition* (SBL SBS 12), Missoula, MT: Scholar Press, 1977.
- MALHERBE, Abraham J.: *Ancient Epistolary Theorists* (SBL SBS 19), Atlanta, GA: Scholars Press, 1988.
- MALHERBE, Abraham J.: *The Letters to the Thessalonians. A New Translation with Introduction and Commentary* (AB 32B), New York: Doubleday, 2000.
- MARTÍNEZ SÁIZ, Teresa: *Mekilta de Rabbi Ismael. Comentario rabínico al libro del Éxodo* (BMi 16), Estella, Navarra: Verbo Divino, 1995.

- MITCHELL, Margaret Mary: New Testament Envoys in the Context of Greco-Roman Diplomatic and Epistolary Conventions: The Example of Timothy and Titus, *JBL* 111 (1992) 641-662.
- MURPHY-O'CONNOR, Jerome: *Paul the Letter-Writer: His World, His Options, His Skills* (GNS 41), Collegeville, MN: The Liturgical Press, 1995.
- NESTLE, Eberhard – ALAND, Kurt (eds.): *Novum Testamentum Graece*, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, ²⁷1993.
- NEUSNER, Jacob: *The Mishnah. A New Translation*, New Haven: Yale University Press, 1988.
- PITTA, Antonio: *L'evangelo di Paolo. Introduzione alle lettere autoriali* (Graphé 7), Torino: Elledici, 2013.
- RADICE, Roberto: Lettere. In: Giovanni Reale (ed.): *Platone: Tutti gli scritti* (Il pensiero occidentale), Milano: Bompiani, ³2001, 1792-1843.
- S. CLEMENTIS I: *Opera omnia: Cum genuina, tum dubia et aliena, quae graece in proprio idiomate, vel, dependito textu graeco, syriace et latine translata tantum exstant et eius nomine circumferuntur*, Vol. I (PG 1). Edited by J.-P. Migne, Paris: Migne, 1857.
- SHERK, Robert Kenneth: *Roman Documents from the Greek East*, Baltimore: Johns Hopkins Press, 1969.
- SLOTKI, Israel W.: 'Erubin. In: Isidore Epstein (ed.): *Hebrew-English Edition of the Babylonian Talmud*, Vol. IV, London: The Soncino Press, 1983.
- SMITH, Abraham: The First Letter to the Thessalonians. In: Leander E. Keck (ed.): *The New Interpreter's Bible. General Articles & Introduction, Commentary & Reflections for Each Book of the Bible, Including the Apocryphal/Deuterocanonical Books in Twelve Volumes*, Vol. XI, Nashville: Abingdon, 2000, 671-737.
- Sväté písmo Starého i Nového zákona*, Trnava: Spolok svätého Vojtecha, ⁴2001.
- TÁBET, Michelangelo: San Paolo e i suoi collaboratori. In: Giuseppe De Virgilio (ed.): *Il deposito della fede. Timoteo e Tito* (SRivBib 34), Bologna: EDB, 1998, 53-79.
- WEILL, Ashar: Teroumoth, Maasseroth. In: Ernest Gugenheim (ed.): *La Michna. Texte hébreu ponctué et vocalisé*, Tome VII, Paris: Temps Présent, 1972.
- WELLES, Charles Bradford: *Royal Correspondence in the Hellenistic Period: A Study in Greek Epigraphy*, New Haven: Yale University Press, 1934.
- WESENBERG, D. Albertus Sadolinus (ed.): *Marcus Tullius Cicero: Epistolae*, Vol. II.: *Insunt epistolarum ad Atticum libri XVI., ad S.M. Brutum libri II., Epistola ad Octavianum*, (BSGRT 1237), Lipsiae: in aedibus B.G. Teubneri, 1894, 1-609.
- WEWERS, Gerd A.: *Hagiga = Festopfer* (ÜTY 2.11), Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1983.

Zhrnutie

V tzv. protopavlovských listoch nachádzame štyri miesta, v ktorých sa spomína „posielanie“ alebo úmysel poslať Timoteja do jednotlivých komunit, pričom sa používa sloveso πέμπω (porov. 1Sol 3,1-10; 1Kor 4,14-17; 1Kor 16,10-11; Flp 2,19-24). Keď Pavol nemôže z rôznych dôvodov osobne navštíviť ním založené cirkvi, posielala veriacim list alebo jedného zo svojich spolupracovníkov. Timotej je posielaný do kresťanských komunit s cieľom riešiť vzniknuté problémy alebo otázky. Príspevok poukazuje na podobnosti medzi postavením Timoteja ako Pavlovho delegáta (*alter Paulus*) v *corpus paulinum* a osobou delegáta tak, ako ju následne vnímame v rímsko-gréckej korešpondencii a rabínskej halachickej literatúre (*šaliach*).

Kľúčové slová: Pavol, Pavlove listy, delegát, diplomatické zmluvy, *šaliach*.

Summary

In the Authentic Pauline epistles, we find four instances, where “sending” or “intention to send” Timothy to various communities is mentioned, using the same verb πέμπω (cf. 1 Thess 3:1-10; 1 Cor 4:14-17; 1 Cor 16:10-11; Phil 2:19-24). When Paul, for some reason, cannot visit personally the communities founded by him, he sends a letter or one of his collaborators to the believers. Timothy is sent to the Christian communities for resolving problems or questions. This paper shows similarity between Timothy as Paul’s agent (*alter Paulus*) in the *corpus paulinum* and the status of agent as it is described in the Greco-Roman diplomatic conventions and Rabbinic halachic literature (*shaliach*).

Keywords: Paul, Pauline Epistles, agent, diplomatic conventions, *shaliach*.

Lubomír Majtán
Jána Kalinčiaka 1
011 36 ŽILINA 1, Slovakia
lubomir-majtan@libero.it

Obsah

Georg BRAULIK

Kánonicko-intertextuálne čítanie a biblická hermeneutika.

K aktuálnej diskusii v starozákonnej vede 1-10

Blažej ŠTRBA

Od kráľovho krčaha k prorokovmu. Prieskum motívu

„krčaha“ חַרְחָלָה v masoretskom texte 11-28

Massimo GRILLI

Usmernenia a výzvy pre novozákonnú biblickú teológiu 29-41

Eubomír MAJTÁN

Timotej – Pavlov delegát v komunitách. Osoba delegáta v Pavlových listoch vo svetle grécko-rímskej korešpondencie a rabínskej

halachickej literatúry 42-56

Abstrakty a recenzie 57-72

Správy a oznamy 73-86

Contents

Georg BRAULIK

Intertextual Canonical Reading and Biblical Hermeneutics:
Remarks on the Current Dialogue within Old Testament
Scholarship 1-10

Blažej ŠTRBA

From the King's Jug to the Prophet's. Exploring the Motif of
"Jug" יַיִן in the Masoretic Text 11-28

Massimo GRILLI

Guidelines and Challenges for New Testament Biblical Theology ... 29-41

Lubomír MAJTÁN

Timothy – Paul's Agent in the Communities. The Status of Agent
in the Pauline Epistles in the View of Greco-Roman Diplomatic
Correspondence and Rabbinic Halachic Literature 42-56

Abstracts and Reviews 57-72

Communications and References 73-86